

204. 4.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Vele leden betreunden ernstig, dat de Nederlandsche Regeering zich had laten vinden tot de indiening van dit wetsontwerp. Zij achtten die indiening ten eenenmale in strijd met het standpunt, door Nederland ingenomen op de in 1927 te Genève gehouden internationale economische conferenties. Op die conferenties, gericht tegen de protectionistische tariefmuren, waarvan de schadelijkheid algemeen wordt gevoeld, had juist de Nederlandsche delegatie het krachtigst gepleit tegen alle handelsbelemmeringen en voor de noodzakelijkheid van een vrij ruilverkeer. Dat de Regeering in denzelfden tijd in het eigen land een voorstel indient van zoo uitgesproken protectionistisch karakter als het onderhavige wetsontwerp, zal in het buitenland niet begrepen worden. Uit een internationaal oogpunt werd die indiening ten zeerste betreurd.

Ook uit anderen hoofde achtten de hier aan het woord zijnde leden dit wetsontwerp een zonderlinge proeve van wetgeving. Uit een complex van industrieën, welke om genoegzaam bekende redenen in moeilijke omstandigheden verkeerden, wordt er één uitgekozen en haar wordt een uitzonderingspositie tegenover alle andere industrieën verschafte. Het invoerrecht wordt te haren behoeve bijna verdubbeld. Is, zoo vroeg men, de keramische en glasindustrie dan de eenige industrie in Nederland, die met zware buitenlandse concurrentie te kampen heeft? Wat zal de Regeering antwoorden, indien straks de tapijtweverij, de lakenweverij, de steen- en pannbakkerij, de cementindustrie, de meubelmakerij, de koper- en bliklagerij en zoovele andere industrieën komen betoogen, dat zij minstens evenveel last ondervinden van de buitenlandse concurrentie en dat zij daarom evenveel recht hebben op verhooging van het invoerrecht? De Regeering zal dan niet kunnen weigeren ook aan dien aandrang, die stellig niet zal uitblijven, gevolg te geven. Het mag toch niet den schijn hebben, dat alleen die industrieën geholpen worden, wier roep om bescherming het luidst klinkt. Men wees in dit verband op een bericht in de bladen, dat bij een andere industrieële onderneming de samenstelling van het bestuur was gewijzigd in verband met den wensch om ook te haren opzichte een actieve handelspolitiek te bevorderen.

De Regeering zet door dit wetsontwerp een noodlottigen stap op den weg van het protectionisme. Men wees er op, dat het wetsontwerp in dit opzicht een ander karakter draagt dan het Schoenenwetje. Het tijdelijk verbod van den invoer van schoenen was een maatregel, waarvan, al kon ook deze de goedkeuring der hier aan het woord zijnde leden niet wegdragen, althans niet behoefde gevreesd te worden, dat hij een duurzaam karakter zou dragen. Bovendien kon ter verontschuldiging van die wet aangevoerd worden, dat men toen, veel meer dan thans, in een tijd van abnormale economische verhoudingen leefde. Bij dit wetsontwerp is het gevaar van een blijvende wijziging onzer handelspolitiek veel grooter. Wel is ook deze maatregel als een tijdelijke bedoeld, doch men hechtte aan den in het wetsont-

werp gestelden termijn weinig waarde. Gevraagd werd, wat de Regeering zal doen, indien over drie jaren blijkt, dat het hogere invoerrecht de bedrijven wel in staat heeft gesteld zich te herstellen, maar bij verlaging van het invoerrecht op het vroegere peil wederom verval wordt gevreesd. En wat zal geschieden, indien het beoogde effect is uitgebleven en de bedrijven zijn blijven sukkelen? Zal dan de tijdelijke maatregel gestaakt worden? Zal de betrokken industrie niet veeleer met alle middelen trachten te bereiken, dat de in het wetsontwerp bepaalde termijn wordt verlengd? Zal men desnoods niet een crisis voorwenden om dit doel te bereiken? Hoe gemakkelijk kan de juiste toestand van een industrie slechter worden voorgesteld dan zij in werkelijkheid is. Het is overigens bekend, dat een industrie, eenmaal door hooge invoerrechten geholpen, daarop gaat steunen en spoedig meent deze hulp niet meer te kunnen ontberen.

De feitelijke gronden, in de Memorie van Toelichting ter aanbeveling van het voorstel aangevoerd, kwamen aan bovenbedoelde leden geheel onvoldoende voor. In die Memorie wordt vooropgesteld, dat de bij dit wetsontwerp betrokken bedrijven voortdurend en stelselmatig achteruitgaan. Een onderzoek — heet het verder — heeft geleerd, dat de hoofdoorzaak hiervan gelegen is in het feit, dat door buitenlandse producenten veelal wordt geleverd tegen prijzen, welke tot op of beneden den kostprijs dalen. Hoe — vroeg men — heeft dit onderzoek plaats gehad en waarover heeft het zich uitgestrekt? Daaromtrent leert de Memorie van Toelichting niets. De verstrekte gegevens wekten niet den indruk, dat het onderzoek van diepgaanden en veelzijdigen aard is geweest. De Regeering vermeldt over een aantal jaren het aantal arbeiders, werkzaam „in enkele Nederlandsche fabrieken, die zich speciaal wijden aan de productie van huishoudelijk aardewerk, porselein en glaswerk”. Onder de daar genoemde arbeiders, werkzaam aan een drietal fabrieken, zijn echter, zooals de Regeering erkent, niet begrepen de arbeiders, gebezigd voor de vervaardiging van sanitair aardewerk en van muurtegels. Moet hieruit, vroeg men, worden afgeleid, dat het onderzoek van de Regeering zich alleen heeft uitgestrekt tot de financieele uitkomsten van dat deel van de betrokken bedrijven, dat betreft de fabricatie van huishoudelijk aardewerk, porselein en de andere artikelen, waarvoor een verhoogd invoerrecht wordt voorgesteld, en niet tot de bedrijven in hun vollen omvang? Zulk een onderzoek zou geheel onvoldoende zijn. Het is toch geenszins uitgesloten, dat de minder gunstige uitkomsten, bereikt met de vervaardiging van huishoudelijk aardewerk, porselein, glaswerk en enkele soorten tegels geheel worden goedgeemaakt door de winsten, die deze fabrieken op andere producten maken. Dat in een bepaalde industrie het eene artikel minder, het andere meer gevraagd wordt, is een zeer gewoon verschijnsel; het zou daarom al heel zonderling zijn, indien men uit statistieken over het product, dat minder gevraagd wordt, ging afleiden, hoe de stand van de geheele industrie is. Men verzocht opgave van het totaal aantal arbeiders, de thans weggelatenen daaronder begrepen.

Ook zag men gaarne een rapport van het gehouden onderzoek aan de Kamer overgelegd. Men zou voorts niet alleen gegevens willen zien verstrekt omtrent de Maastrichtsche fabrieken, maar, ter vergelijking, ook omtrent de geheele keramische en glasindustrie in Nederland. De Regeering deelt verder cijfers mede omtrent den invoer van aardewerk, porselein en glas respectievelijk over de jaren 1920 en 1926. Gevraagd werd, of daaronder is begrepen de invoer van alle glaswerk, dus ook van die soorten, welke niet onder dit wetsontwerp vallen; zoo ja, dan zouden de verstrekte cijfers, voor zoover het artikel glas betreft, weinig waarde hebben. Bovendien achtte men cijfers over twee jaren onvoldoende om daaruit conclusies te trekken, en dit te meer, omdat de exportpolitiek van de buitenlandse industrie in 1920 nog te zeer onder den invloed van den oorlog stond om dat jaar als een normaal jaar aan te merken. Een opgave van de importcijfers over 1922 tot en met 1926 zou meer waarde hebben en, naar men meende, tot geheel andere conclusies leiden dan in de Memorie van Toelichting worden getrokken. Men verzocht

daarom alsnog een zoodanig overzicht betreffende de in art. I van het wetsontwerp genoemde artikelen, met vermelding van de landen, vanwaar de invoer komt; voorts een overzicht van onze uitvoer naar die landen, met specificatie van de producten, waaruit die uitvoer bestaat, zoomede cijfers omtrent den uitvoer van onze keramische en glasindustrie, met afzonderlijke vermelding van den in- en uitvoer van sanitair aardewerk en eenige gegevens omtrent den bedrijfspgang ten deze. Ook werden cijfers gevraagd omtrent de productie van de bij dit wetsontwerp bedoelde bedrijven. Vermindering van het aantal arbeiders behoeft op zich zelf nog niet op vermindering van de productie te wijzen.

Vergeleek men de blijkbaar weinig grondige voorbereiding, welke aan dit wetsontwerp is ten deel gevallen, met het nauwgezette onderzoek, dat in Engeland aan de toepassing van de „Safeguarding of Industries Act” moet voorafgaan, dan viel die vergelijking niet ten gunste van dit wetsontwerp uit. Men wees er op, dat toen in 1922 de Engelsche industrie van verpakkingsglas toepassing van die wet vroeg, door het comité van onderzoek niet minder dan zeven openbare vergaderingen over deze aanvraag werden gehouden, op welke vergaderingen 31 getuigen werden gehoord; een aanvraag, welke werd afgewezen, omdat bleek, dat de concurrerende Hollandsche industrie van verpakkingsglas beter geoutilleerd was dan de Engelsche en eenig beschermend recht in Nederland op dat artikel ontbrak.

In verband hiermede werd door verscheidene leden bezwaar gemaakt tegen een spoedige openbare behandeling van dit voorstel, daar aan belanghebbenden voldoende tijd moet worden gelaten om het wetsontwerp te bestudeeren en van hun gevoelen daarover te doen blijken.

Dat een deel van de keramische en glasindustrie in Nederland — met name de glas- en aardewerkfabrieken te Maastricht — met moeilijkheden te kampen heeft, wilden bovenbedoelde leden in het algemeen niet betwisten. Het stond echter voor hen geenszins vast, dat die moeilijkheden te wijten zijn aan abnormale buitenlandse concurrentie. Verscheidene stemmen zijn gehoord om te getuigen, dat de glas- en aardewerkfabrieken te Maastricht niet bloeien ten gevolge van de achterlijkheid harer technische inrichting. In dien geest uitte zich de Minister van Financiën in zijn antwoord d.d. 1 Juni 1927 op schriftelijke vragen van het lid der Kamer den heer HERMANS, althans ten aanzien van één fabriek ¹⁾. Ook in de Eerste Kamer heeft de Regeering laten doorschemeren, dat de verouderde outillage der fabrieken de oorzaak van den achteruitgang was. Andere uitspraken staven deze meening. In *De Tijd* van 3 en 4 December 1926 komt een persgesprek voor, volgens hetwelk de heer mr. dr. L. REGOUT zeide: „De ouderdom der Maastrichtsche bedrijven brengt vaak mede, dat de productie plaats vindt onder omstandigheden, die achterstaan bij die in de gemoderniseerde bedrijven. Dat dit op het algemeen verloop een minder gunstigen invloed heeft, wordt algemeen sterk gevoeld.” De heer KAAJEN, bestuurder van den R.K. Fabrieksarbeidersbond, verklaarde aan *De Telegraaf*: „De sanitaire afdeling bij „de Sphinx” is modern ingericht; overigens is men misschien wel wat achterop geraakt, ook al omdat de verliezen toch reeds groot waren.” Gevraagd werd of het juist is, dat bij de glasindustrie op de fabrieken te Maastricht geen enkele moderne machine aanwezig is; voorts vroeg men of wel eens door consulting engineers een onderzoek naar de geheele bedrijfsleiding is ingesteld geworden.

Naast de technische achterlijkheid staat volgens velen de commercieele achterlijkheid. De indruk is, in het bijzonder wat de verkooporganisatie, de reclame, enz. betreft, dat alle efficiency ontbreekt en dat zelfs de meest elementaire beginselen van deugdelijken verkoop niet worden in acht genomen. Zoo werd, toen het „Troelstra-oord” voor zijn installatie een

bestelling van f 20 000 moest doen en het bestuur der stichting zich tot een der Maastrichtsche fabrieken wendde om de Nederlandsche industrie te begunstigen, dit bestuur verwezen naar een agent der fabriek te Amsterdam, welke tevens agent bleek te zijn van buitenlandsche fabrieken, welker product hij, met voorbijgaan van het Maastrichtsche, aan genoemd bestuur poogde op te dringen. Ook vindt men in geen enkele onzer groote steden showrooms van de Maastrichtsche industrie, gelijk andere moderne ondernemingen inrichten tot voorlichting van het publiek. Van reclame voor b.v. Regout's fabrieken wordt ook nimmer iets gehoord, in tegenstelling met zoovele andere groote bedrijven. De leden, hier aan het woord, verkeerden sterk onder den indruk, dat men hier te doen heeft met eenige ondernemingen, die op haar ouden roem en klandizie zijn gaan teren en daardoor achterop zijn geraakt. In plaats van naar concurrentiemiddelen uit te zien, nieuwe methoden en verbeteringen in te voeren, roept men om protectie. Dertig jaren geleden is hetzelfde geschied. Ook toen heette het, dat deze industrie zonder bescherming te gronde zou gaan. Zij heeft die bescherming toen niet gekregen en is er toch met glans bovenop gekomen. Het ware ook nu een hoogst oneconomische daad deze achterlijk geraakte industrie door bescherming kunstmatig op de been te houden en haar daardoor juist den prikkel te ontnemen om de noodzakelijke technische verbeteringen aan te brengen, die haar de concurrentie het hoofd kunnen doen bieden.

In dit verband wees men er op, dat verschillende andere aardewerkfabrieken in ons land uitstekend geslaagd zijn en goed gaan. Genoemd werd „de Porceleyne Flesch”. Maar daar staat men dan ook op het standpunt, dat indien het niet goed gaat met het grof aardewerk, men het fijne ter hand neemt. Voor een tijdig verzetten van de bakens in het industriele leven hangt bovenal van de leiding veel af; maar dan moet men breken met het systeem, dat de zoon directeur wordt, omdat de vader het geweest is.

Ondanks de ernstige gebreken in de technische inrichting en de commercieele leiding, was het overigens voor tal van leden een vraag, of van een malaise in de keramische industrie in Maastricht wel gesproken kan worden. Men wees o. m. op het volgende.

a. Onder het aantal opgegeven arbeiders in de drie genoemde fabrieken is, gelijk gezegd, niet begrepen het aantal arbeiders, werkzaam in de afdelingen sanitair aardewerk en muurtegels. In deze beide afdelingen is, naar men meende, het aantal arbeiders toegenomen. Op grond hiervan mag worden aangenomen, dat de werkloosheid in de Maastrichtsche industrie niet zoo groot is, als uit de cijfers op blz. 2 der Memorie van Toelichting zou kunnen worden afgeleid. Men verzocht hieromtrent cijfers. Voorts merkte men op, dat de daling sedert 1922 van het aantal arbeiders in de wel opgegeven afdelingen vrij gering mag worden genoemd; voor „de Sphinx” bedraagt het ruim 200, voor de „Société céramique” ruim 200 en voor de „Mosa” 100. Reeds op zich zelf kan zulk een daling niet onrustbarend genoemd worden.

b. De invoer van wit porselein, sinds 1923 ook van wit aardewerk, is niet toe-, doch afgenomen en die van gekleurd porselein, gekleurd aardewerk en muurtegels beweegt zich sinds 1922 op ongeveer hetzelfde peil.

c. De uitvoer van wit, gekleurd en beschilderd aardewerk en van verglaasde muurtegels vertoont een stijgende lijn. In meer dan één geval is de uitvoer zeer belangrijk toegenomen; van muurtegels zelfs met 80 pct.

d. De gemiddelde prijs per K.G. van de ingevoerde goederen die men door het wetsontwerp beschermen wil, is niet of slechts weinig gedaald.

e. Zelfs in de afgelopen jaren, toen wegens de valutacurulentie de crisis in de Maastrichtsche industrie zeker erger was dan thans, heeft deze industrie nog dividend uitgekeerd; de zwaarst getroffen fabriek over 1924 nog 4 pct. Men verzocht hieromtrent inlichtingen en zou het op prijs stellen, indien de jaarverslagen van de ondernemingen, in de

¹⁾ *Aanhangsel* Handelingen der Tweede Kamer, Zitting 1927/28, blz. 169 en 170.

Tijdelijke verhooging van het invoerrecht op huishoudelijk aardewerk, porselein en glaswerk en op enkele soorten tegels.

Memorie van Toelichting genoemd, over de laatste 4 jaren aan de Kamer werden overgelegd.

Andere leden wezen er op, dat volgens ontvangen berichten de bestellingen aan de Maastrichtsche fabrieken in den laatsten tijd belangrijk zijn toegenomen. Verzuimden kort geleden bij de „Kristalunie” de roermakers 2 dagen per week, thans arbeiden zij weer de volle week. Van groot geslepen glas zijn voldoende bestellingen, doch een behoorlijke vakkundige leiding schijnt op de glasblazerij te ontbreken. Wat de „Sphinx” betreft, de nieuwe, modern ingerichte sanitaire afdeling heeft werk in overvloed, doch ook in de afdeling huishoudelijk aardewerk wordt weer een volle week gewerkt, wat eenige maanden geleden niet het geval was. Ook in de fabriek der „Société Céramique” werd kort geleden 2 dagen per week verzuimd en wordt nu weer de volle week gewerkt, en hier heeft de productie van sanitaire artikelen niet zoo'n grooten omvang aangenomen. Dat deze fabriek, die uit twee deelen, een oud en een nieuw, bestaat, niet op de hoogte van den tijd is, blijkt uit het feit, dat indien er verzuimd wordt, men alleen degenen, die op de oude fabriek werken, laat verzuimen. Vele arbeiders meenen, dat de leiding op de fabriek veel te wenschen laat. Ook op de porselein- en muurtegelfabriek „Mosa” is het aantal verzuimdagen aanmerkelijk verminderd, voor wat betreft de afdeling porselein; op de muurtegelfabriek is voldoende werk. Ook op deze fabriek schijnt men veel te laat te zijn begonnen zich tegen de scherpe buitenlandse concurrentie te verweren door betere technische outillage.

Wel meende men, dat de vraag naar het z.g. gedekoreerd aardewerk sterk verminderd is. De, waarschijnlijk blijvende, werkvermindering aan de Maastrichtsche fabrieken, voor zooveel betreft het zeer gewone huishoudelijke aardewerk, is vermoedelijk voor een groot deel een gevolg van verminderd verbruik van dat artikel. Evenals men in bredere volkskringen smaak heeft gekregen voor meer artistiek meubilair, geldt dit ook voor het aardewerk. Een bedrijf behoort zich aan deze ontwikkeling van den smaak en de mode aan te passen. Dat ook hierin de Maastrichtsche industrie te kort schiet, wordt veelszins beweerd. Zoo werd in „Het Vaderland” van 3 November j.l. overgenomen een artikel uit „De Reclame”, waarin stond, dat op de jongste Jaarbeurs de Maastrichtsche industrie slechts „ouderwetschen rommel” liet zien, met totaal gemis van nieuwe vormen. Door indienstneming van een paar goede artistieke krachten zou dit euvel vermoedelijk verholpen kunnen worden. Reeds zijn er in dit opzicht teekenen, die op verbetering wijzen. In „De Limburger Koerier” van 5 November j.l. werd medegedeeld, dat de Maastrichtsche industrie met haar „Parafeu”, het vuurvaste aardewerk, „de binnen- en buitenlandsche markt veroverd heeft”. Daarin wordt ook medegedeeld, dat het volgende jaar een badkuip op de markt zal verschijnen met speciale technische voordeelen, als nog niet bekend zijn. Bij een prijsvraag voor het beste Olympiade-bord heeft de Maastrichtsche industrie haar ontwerp bekroond gezien.

Andere leden waren van oordeel, dat de positie der Maastrichtsche industrie nog gunstiger is dan uit de hierboven gegeven schets zou volgen. Inlichtingen, ingewonnen bij verscheidene grossiers in porselein en aardewerk, hadden hun geleerd, dat de Nederlandsche markt op dit punt nog altijd beheerscht wordt door Maastricht en niet door het buitenland. Het buitenlandse fabrikaat vindt wel het Maastrichtsche belemmerend op zijn weg; het omgekeerde kan nauwelijks gezegd worden. In zeer enkele artikelen, b.v. zeer eenvoudige serviezen, moge het buitenland wellicht iets goedkoopere aanbiedingen doen, maar het publiek verkiest de betere kwaliteit van het Maastrichtsche product. Personen, goed met den handel in de Maastrichtsche producten bekend, verzekeren, dat de Maastrichtsche fabrieken in Nederland nog altijd verkozen worden boven elk ander fabrikaat en dat Maastricht in het binnenland eigenlijk kan verkoopen zooveel het wil en tot loonende prijzen, al konden de buitensporige prijzen, die in 1922 golden, toen de Nederlandsche voorraden uitgeput

waren en men groote moeite had bestellingen door de Nederlandsche fabrieken geaccepteerd te zien, natuurlijk niet gehandhaafd worden. De leden, hier aan het woord, hadden den indruk, dat eenige wijziging in de prijzenpolitiek, gepaard aan meer belangstelling voor, en een snellere uitvoering ook van kleinere orders, reeds spoedig een zoodanige uitbreiding van de werkgelegenheid in de hierbedoelde fabrieken zou bevorderen, dat deze, gevoegd bij de ontstane werkgelegenheid in de beide onlangs opgerichte zinkwitfabrieken en de nieuwe cementfabriek te Maastricht, in den loop van 1928 de bestaande werkloosheid zou kunnen opvangen.

Deze beschouwingen gaven enkelen leden aanleiding er op te wijzen, dat de Regeering bij dit voorstel al te zeer uit het oog verliest, dat in het productieproces belangrijke verschuivingen nu eenmaal niet te vermijden zijn. Men doet verkeerd zich te stellen op het standpunt, alsof er ten aanzien van de aardewerkfabricage een zekere onmisbaarheid zou gelden. Misschien echter heeft een deel van die fabricage hier haar tijd gehad. Het had ook deze leden getroffen, dat juist in dezen tijd in Maastricht zinkwitfabrieken waren opgericht. Zoo zouden bij nauwkeurig onderzoek wel verschillende industrieën zijn aan te wijzen, die van het Nederlandsch grondgebied verdwijnen, terwijl andere haar plaatsen hebben ingenomen. In het algemeen kan dan ook zeker niet de klacht worden geuit, dat door ons stelsel van handelspolitiek de Nederlandsche industrie zich niet goed heeft kunnen handhaven en zelfs aanzienlijk uitbreiden.

In verband met het bovenstaande werd door vele leden gevraagd, op welke feiten de Regeering eigenlijk haar oordeel baseert, dat de hoofdoorzaak der moeilijkheden van de Maastrichtsche industrie zou gelegen zijn in levering door het buitenland tegen prijzen, welke tot op of beneden den kostprijs dalen. En aan welken kostprijs is hier gedacht, aan dien in de buitenlandsche of aan dien in de Nederlandsche industrie? Mocht het laatste het geval zijn, dan vroeg men, welke fabrieken voor de bepaling van den kostprijs tot maatstaf zijn genomen. Men verzocht met betrekking tot deze vragen een volledige uiteenzetting.

Volgens de vierde alinea der Memorie van Toelichting zou de bedoelde levering door het buitenland het gevolg zijn van een overproductie, welke haar ontstaan te danken heeft aan de geweldige uitbreiding, die de fabrieken van de betreffende artikelen in enkele Staten na den oorlog hebben ondergaan. Opgemerkt werd allereerst, dat, wanneer deze opvatting juist zou wezen, de meening, in de volgende alinea der Memorie van Toelichting uitgesproken, dat dit verschijnsel een tijdelijk karakter draagt, daarmede in strijd zou zijn. De mededeeling betreffende de geweldige uitbreiding dezer industrie in andere landen is echter in haar algemeenheid zeker niet juist. Zij moge ten deele opgaan voor de keramische industrie, verder gaat haar juistheid niet. Wel hebben ten gevolge van de voordeelen der lage valuta de industrieën in verschillende landen haar bedrijven zeer kunnen moderniseeren. De Nederlandsche industrie heeft zich in 't algemeen aan dit moderniseeringsproces, zij het ten koste van zware offers, kunnen aanpassen, doch Maastricht heeft dit nagelaten. Zoo produceerden een zestal Nederlandsche fabrieken van verpakkingsglas in 1912 59 800 000 stuks met 2495 arbeiders, in 1927 50 000 000 stuks met 750 arbeiders, alleen tengevolge van moderniseering en concentratie. De cijfers betreffende de in de Maastrichtsche industrie nog werkzame arbeiders, zouden dan ook volgens deze leden weder wijzen in de richting van onvoldoende moderniseering.

Wat in het bijzonder Duitschland betreft, meende men te weten, dat het aantal arbeiders in die industrie sinds 1914 met 14 pct. is vermeerderd. De productie daarentegen met 31 pct. Doch aldaar is thans niet minder dan 30 pct. van de porselein-industrie buiten bedrijf en de werkloosheid was in deze industrie kort geleden zeer groot. Het percentage liep zelfs op tot 21 pct. der arbeiders. Dit verschijnsel is mede een gevolg van sterke concentratie der industrie, waarbij men de productie hoofd-

Tijdelijke verhooging van het invoerrecht op huishoudelijk aardewerk, porselein en glaswerk en op enkele soorten tegels.

zakelijk concentreert in de modernst ingerichte fabrieken.

Eenige leden stelden de vraag, of de toeneming van den invoer uit Duitschland wellicht verband houdt met een poging van het Deutsche concern om de Nederlandsche industrie tot aansluiting bij dat concern te dwingen. In dat geval zou de verhooging van het invoerrecht zeker niet baten; zulk een maatregel zou het Deutsche concern zelfs er toe kunnen brengen in Nederland zelf de fabricage van deze artikelen ter hand te nemen, hetgeen dan natuurlijk door ondernemingen met de meest moderne technische en commercieele uitrusting zou geschieden. Wel is waar zou dan meer arbeid in dit bedrijf in ons land geschieden, althans tijdelijk, maar de Maastrichtsche industrie zou evenzeer weer in het gedrang geraken.

Door verschillende leden werd er nog op gewezen, dat indien de buitenlandsche concurrentie inderdaad zoo moordend is als de Regeering aanneemt, betwijfeld mag worden of een verhooging van het bestaande tarief van 8 op 15 pct. baten zal. Zou het invoerrecht dan niet nog veel meer verhoogd moeten worden?

Achte men het op de bovenstaande gronden geenszins bevestigen, dat de Nederlandsche ceramiek- en glasindustrie behoefte heeft aan een verhoogd invoerrecht; oordeelde men het zelfs twijfelachtig, of deze industrie daardoor zelf zoude gebaat zijn, bovendien wezen vele leden met nadruk op de bezwaren, welke de bescherming van een bepaald onderdeel der industrie noodwendig voor andere groepen der bevolking oplevert.

In de eerste plaats voor de aangrenzende bedrijven. Zoo zal bescherming van een onderdeel der Nederlandsche glasindustrie het geheel dezer industrie aanmerkelijke schade toebrengen. De Memorie van Toelichting vermeldt als invoer aan glaswerk in 1926 6471 ton. De uitvoer echter van de geheele groep „glas” bedraagt volgens de Jaarstatistiek van In-, Uit- en Doorvoer over 1926 32 575 ton, waarvan alleen naar Engeland 17 836 ton, van welke laatste 14 772 ton verpakkingsglas. Het is gewaagde politiek dezen grooten uitvoer van duizenden tonnen in de waagschaal te stellen om een betrekkelijk geringen invoer van 6471 ton af te weren, welke invoer slechts een bescheiden deel uitmaakt van den totalen invoer over 1926 van glas ten beloope van 88 524 ton. Komt dit wetsontwerp tot stand, dan bestaat immers voor de industrie van verpakkingsglas groot gevaar, dat de buitenlandsche industrieën, die thans huishoudglas naar Nederland exporteerden, alle krachten zullen inspannen om den export van verpakkingsglas uit te breiden, tot schade van de Nederlandsche industrie van verpakkingsglas, die toch reeds te kampen heeft met zeer hooge rechten in tal van Staten, loopende van 20 tot 70 pct.

Bovendien zal verhooging onzerzijds van het invoerrecht op glas andere landen tot een zelfden maatregel kunnen brengen; men wees in het bijzonder op dit gevaar ten aanzien van Engeland. Van 1920 tot 1926 heeft onze glasindustrie haar export nagenoeg op peil kunnen houden; dit zou bij aanneming van dit wetsontwerp anders kunnen worden. Ten slotte zullen de bedrijven, die het, door een verhoogd tarief te beschermen, huishoudglas produceeren en in den regel daarnaast ook verpakkingsglas vervaardigen, een voorsprong krijgen op andere bedrijven, die zich b.v. alleen met de productie van verpakkingsglas bezighouden. Aandrang om ook andere deelen der glasindustrie te beschermen, zal niet uitblijven. Indien Maastricht reeds met het oog op een zoo geringen invoer van huishoudglas recht op bescherming heeft, hebben dan de glasfabrieken van Nederland, die vensterglas, spiegelglas, fotografie-glas en verpakkingsglas vervaardigen, daarop niet gelijke aanspraak?

Voorts werd door vele leden gewezen op het gevaar van represailles, waardoor vooral onze reeds met groote moeilijkheden kampende land- en tuinbouw getroffen zou worden, of de invoer in den vreemde van producten onzer industrie, b. v. de Philips-lampen, belemmerd zou kunnen worden. Reeds kwam, wat de land- en tuinbouwproducten betreft, een dreiging uit Tsjecho-Slowakije. Iedere verhooging van invoerrecht prik-

kelt de landen, die daardoor in hun belangen geschaad worden, tot verzet. Men bedenke, dat wij vooral een exportland zijn en door tegenmaatregelen uiterst gevoelig getroffen zouden worden.

Ten slotte zullen ook hier, zooals bij alle bescherming, de verbruikers het gelag betalen. De Regeering verklaart wel, dat zij prijsverhooging niet waarschijnlijk acht, maar men vroeg, hoe die meening is overeen te brengen met haar andere verklaring, dat de „spotprijzen” moeten verdwijnen. Indien de prijzen, althans aanvankelijk, niet stijgen, zou de bescherming geen doel treffen. Dit geldt te meer, omdat de beschermde bedrijven, naar men meende te weten, niet bij machte zijn aanstonds door uitbreiding hunner productie ten volle in de binnenlandsche behoeften te voorzien. Invoer van producten uit het buitenland zal dus noodzakelijk blijven, hetgeen beteekent, dat het hoogere invoerrecht door den verbruiker wordt betaald. Gevraagd werd hierbij, tot welk percentage het invoerrecht op het goedkoopste aardewerk zal stijgen; waarop dus het minimumrecht van f 3 per 100 K.G. netto in procenten der waarde neerkomt. Men wees in dit verband op de werking van het Schoenenwetje. Volgens de berekeningen, verleden jaar gemaakt in de Vereniging voor Staathuishoudkunde en Statistiek door mr. VAN GENECHTEN, hebben de Nederlandsche verbruikers dit wetje met 3 miljoen gulden betaald.

Resumeerende kwamen de bovenbedoelde leden tot de slotsom, dat zij aan dit wetsontwerp, hetwelk zij beschouwden als een uiterst gevaarlijk experiment, hun stem niet zouden kunnen geven. Zij konden zich niet voorstellen, dat de Maastrichtsche industrie niet door krachtige inspanning, door verbeterde bedrijfsleiding en organisatie zonder het verlaagde invoerrecht weder tot behoorlijke bedrijfsuitkomsten en zelfs tot bloei zou kunnen komen, te meer omdat in den laatsten tijd verblijdende berichten van verbetering worden gehoord. Een maatregel, die ons land op belangrijke economische schade zal komen te staan, die in breeden kring ontevredenheid en wan-gunst zal wekken en zeker niet er toe zal bijdragen, de Maastrichtsche nijverheid bemind te maken, kan dan achterwege blijven. Met nadruk wees men daarbij op de noodzakelijkheid, dat Maastricht het vooral moet zoeken in qualiteits- en specialiteitswerk en zijn bedrijf in meer moderneren zin moet hervormen.

Acht de Regeering hulp aan deze bedrijven noodzakelijk, dan is het beter, dat dit rechtstreeks geschiedt, b.v. in den vorm van kapitaalverschaffing door rentelooze voorschotten, als anderszins. Verscheidene der hier aan het woord zijnde leden verklaarden zich in beginsel bereid mede te werken tot zoodanigen steun, welke steun dan evenwel een individueel karakter zou moeten dragen.

§ 2. Vele andere leden verklaarden zich met het wetsontwerp te kunnen vereenigen.

Verscheidene hunner betreurden, dat het eerst nu werd ingediend. Gedurende bijna acht jaren heeft de keramische industrie in groote moeilijkheden verkeerd wegens allerlei vormen van abnormale buitenlandsche concurrentie. Veel ellende heeft dit veroorzaakt onder duizenden arbeiders en middenstanders, onder een groot deel der bevolking van Maastricht en omstreken. Spoediger ingrijpen van de Regeering zou deze gevolgen hebben verzacht en grootendeels voorkomen. Alle landen namen, in gelijke omstandigheden, maatregelen. Tegen de valuta-concurrentie konden vele onzer industriele ondernemingen den strijd niet volhouden. Toen deze concurrentie de eerste maal van de zijde van Duitschland kwam, was men niet voorbereid en waren onderzoekingen noodig, maar toen deze onderzoekingen hadden plaats gehad en hieruit was gebleken, in welken preciezen toestand sommige van onze goed gefundeerde industrieën verkeerden, was het een fout van de Regeering, dat zij niet handelend optrad. Nog grooter fout werd echter begaan, toen dit handelend optreden ook achterwege bleef op het oogenblik dat voor de tweede maal de valuta-concurrentie, thans van Belgische en Fransche zijden, onze industrie voor ernstige gevaren plaatste. De eerste maal vroeg de Regeering, na lang aar-

Tijdelijke verhooging van het invoerrecht op huishoudelijk aardewerk, porselein en glaswerk en op enkele soorten tegels.

zelen, een rapport aan den Nijverheidsraad. Toen dit rapport verscheen, was echter de Duitsche mark gestabiliseerd, al leden de Nederlandsche ondernemingen nog onder de naweeën van de Duitsche valuta-concurrentie. Hierbij kwam echter al spoedig de verscherping der valuta-concurrentie van België en andere landen. De Regeering vroeg toen opnieuw advies, ditmaal aan een subcommissie van de Commissie voor de Economische politiek, welk advies ook weer te laat verscheen. Dit aarzelend optreden van Regeeringszijde werd scherp afgekeurd.

Hoewel de toestand thans veel verbeterd is en de hoop mag worden gekoesterd, dat wij over eenige jaren tot meer normale verhoudingen zullen zijn teruggekeerd, vooral wanneer de conferenties van Genève praktische resultaten zullen hebben, vallen ook thans nog in sommige bedrijven verschijnselen waar te nemen van abnormale concurrentie. Deze verschijnselen doen zich in ons land meer voor dan elders, doordat wij ten aanzien van de handelspolitiek in een uitzonderingspositie verkeeren, waarvan buitenlandsche concurrenten misbruik maken en waardoor binnenlandsche ondernemingen worden genoodzaakt tot maatregelen, welke de verbruikers benadeelen. Behalve met deze misbruiken hebben wij bovendien rekening te houden met de verschijnselen van toenemende rationalisatie en trustvorming. Door de waardedaling van het geld zijn vele buitenlandsche ondernemingen in staat gesteld de rationalisatie van haar bedrijf verder door te voeren, dan hier bij vermindering van afzet en kapitaalduurte mogelijk was. En door de trustvorming is bereikt, dat de prijzen en afzetgebieden voor sommige producten zoodanig konden worden geregeld, dat b.v. Nederlandsche verbruikers meebetalen aan de invoerrechten van het buitenland. Door deze nieuwe verschijnselen is het vraagstuk der handelspolitiek van aspect veranderd en het is volgens sommigen dezer leden de vraag, of het streven naar vrij ruilverkeer, hetgeen voor ons land ongetwijfeld de beste oplossing kan bieden, niet zal mislukken door de scherp doorgevoerde trustvorming, welke gaat in de richting van georganiseerde en gereguleerde productie. In elk geval moet thans op deze verschijnselen acht geslagen worden en dienen, ook met het oog op de uitzonderingspositie, waarvan hierboven sprake was, eventueele maatregelen tot steun aan de industrie anders te worden beoordeeld dan bij normale verhoudingen het geval zou zijn.

Wat het onderhavige voorstel betreft, waren vele leden van oordeel, dat dit in ieder geval zal moeten worden aanvaard. Het gaat hierbij niet om de vraag vrijhandel of bescherming, maar het gaat er om, een nationale industrie, die door tijdelijke abnormale omstandigheden in nood verkeert, door een tijdelijke hulpverlening voor den ondergang te behoeden. Ook velen, die gezins als protectionisten wenschen door te gaan, erkennen, dat de Regeering den plicht heeft in zoodanige omstandigheden hulp te bieden. Men mag niet blind zijn voor het feit, dat de geheel eenige positie, welke ons land inzake de handelspolitiek inneemt, in abnormale tijden, als waarin Europa thans nog veelszins verkeert, nu en dan aan onze industrie, die het overgrootste deel van onzen bevolkingsaanwas moet opnemen, ernstige moeilijkheden bereidt, ja soms zelfs de bestaansmogelijkheid ontnemt. Bij die verkregen positie mag zeker het argument, dat wij vooral exportland zijn, niet gelden. Dit argument miskent den feitelijken toestand. Een groot deel van onze industrie voorziet en kan voorzien in onze binnenlandsche behoeften. Nu moet zeker niet aanstonds, als de industrie Regeeringshulp vraagt in den een of anderen vorm, die hulp worden verleend. Maar die hulp moet wel worden geboden, indien een overigens levenskrachtige industrie, die haar bestaansrecht heeft bewezen, in een onhoudbare positie zou komen te verkeeren. Ten aanzien van de keramische industrie is dit het geval. De abnormale concurrentie van verschillende landen is in dezen tijd een gevaar voor onze arbeiders en onze arbeidsmarkt. Deze landen werpen het product tegen dumpingprijzen op onze markt. Wat in het bijzonder Duitschland en Tsjecho-Slowakije betreft, deze hebben hun industrie zeer sterk

uitgebreid. Die uitbreiding heeft niet steeds een gunstig economisch gevolg gehad; in een artikel in *De Maasbode* van 30 Maart 1927, ontleend aan het *Berliner Tageblatt*, worden de toestanden in de keramische industrie in Duitschland als weinig verheugend geschetst. Deze uitbreiding heeft een wanverhouding tusschen productiemogelijkheid en afzetmogelijkheid geschapen, waarvan de Maastrichtsche industrie het slachtoffer wordt, nu tegen abnormaal lage prijzen, lager dan de prijzen van het product in het land van voortbrenging, het buitenlandsch product op onze markt wordt geworpen. De wetgever mag hierin niet berusten; hij moet de industrie helpen tegen maatregelen, die er op gericht zijn haar te gronde te richten.

Deze leden ondersteunden gaarne het verzoek tot het instellen van een onderzoek naar de prijsvorming hier te lande ten aanzien der bij dit wetsontwerp betrokken artikelen; zij waren over de uitkomsten daarvan volkomen gerust.

Verscheidene leden wenschten dezen maatregel beschouwd te zien in hetzelfde licht als het Schoenenwetje. Ook daar gold het, zooals hier, het door een tijdelijken steun op de been houden van een echt nationale industrie, waarin groote getallen arbeiders zijn opgeleid, die niet zoo maar elders zijn te gebruiken, maar aan den bedelstaf dreigen te geraken, indien deze industrieën verdwijnen. Het Schoenenwetje is, toen zijn noodzakelijkheid was vervallen, verdwenen en de schoenenindustrie is behouden.

Dat een steun als de hier voorgestelde noodwendig ook steun aan andere industrieën met zich brengt, ontkennde men met nadruk. Men verwees ook hiervoor naar de ervaringen met het Schoenenwetje. De Nijverheidsraad heeft dienaangaande een rapport uitgebracht, waarvan de conclusie luidt, dat de wet overeenkomstig haar bedoeling gunstig heeft gewerkt; dat de kwaliteit van het product is verbeterd; dat de prijzen in den kleinhandel eer lager dan hooger zijn geworden; dat de loonpolitiek niet ongunstig is beïnvloed en dat de werkloosheid is bestreden. Men vroeg, of de Regeering deze conclusies onderschrijft. Welnu, aan de verzoeken om bescherming der lederindustrie heeft men ook na het Schoenenwetje weerstand geboden. De bescherming van het eene artikel bracht die van het andere niet mede. Men zal ieder geval op zich zelf moeten beoordeelen. Mocht te eeniger tijd een andere industrie in omstandigheden blijken te verkeeren, welke een zelfden maatregel als de thans ingestelde noodzakelijk maken, dan zal men, gelijk in het onderhavige geval, niet mogen aarzelen hulp te verlenen.

Wordt — vroegen sommige dezer leden — de oppositie tegen dit wetsontwerp niet mede beïnvloed door de vrees, dat ook dit wetsontwerp, evenals het Schoenenwetje, gunstig zal werken, dat dus de theorie der vrijhandelaars op dit gebied onjuist zal blijken? Men wees er in dit verband op, dat ook bij de behandeling van het ontwerp der Tariefwet-COLIJN door de tegenstanders de vrees is uitgesproken, dat prijsverhoging het noodzakelijk gevolg daarvan zou zijn. Ook die vrees is niet bewaarheid; de kosten van levensonderhoud zijn niet gestegen.

Verscheidene dezer leden hadden gaarne gezien, dat de Regeering thans een zelfden vorm van steun had gekozen als bij het Schoenenwetje. De keramische industrie heeft zich ten onzent, in tegenstelling met het buitenland, niet uitgebreid; haar afzet is verminderd. Deze industrie moet zich onder de tegenwoordige omstandigheden juist wél kunnen uitbreiden. Een bedrijf, dat massa-artikelen produceert, gaat te gronde, indien het, zooals thans, niet op volle capaciteit kan werken. De Regeering wil dit bevorderen door verhoging van het invoerrecht. Heeft zij ook een tijdelijk invoerverbod met contingentieering van den invoer overwogen? Waarom is deze oplossing ten slotte niet gekozen?

Gewezen werd dezerzijds op de opvatting van het Nederlandsch Vakverbond in zijn resolutie van 13 Maart j.l., volgens welke, alvorens aan de Maastrichtsche industrie steun kan worden verleend, aan de volgende vijf voorwaarden moet zijn voldaan: dat de malaise van die industrie niet een gevolg is van achterlijke technische inrichting en organisatie; dat bescherming der Maastrichtsche industrie niet zal leiden tot een

algemeene tariefsverhoging; dat de bedrijven volledig zullen kunnen werken; dat het publiek beschermd wordt tegen prijsopdriving ter verkrijging van onbehoorlijke winsten; dat niet door tegenmaatregelen als economisch leven in sterkere mate kan worden benadeeld dan het voordeel bedraagt, dat uit de bescherming der Maastrichtsche industrie voortvloeit. Acht de Regeering aan de vijf in die resolutie genoemde voorwaarden voldaan bij aanneming van dit wetsontwerp? Zoo niet, kan dan alsnog aan die voorwaarden te gemoet gekomen worden?

Naar aanleiding van de vraag, of de oorzaken der moeilijkheden, waarin de keramische industrie verkeert, door de Regeering wel juist zijn weergegeven, werd opgemerkt, dat de betreurenswaardige toestanden, waarop Maastricht zich beroept, zeker objectief aanwezig zijn, indien dit Kabinet aanleiding vindt, in deze in te grijpen. De desbetreffende uitlating van den Minister van Financiën in de Eerste Kamer der Staten-Generaal en het antwoord van den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid van 24 Maart 1927 op schriftelijke vragen van het lid der Kamer, den heer KORTENHORST, gingen vooraf aan het door laatstgenoemden Minister persoonlijk te Maastricht ingestelde onderzoek, waarvan de resultaten, blijken dit wetsontwerp, andere moeten zijn geweest dan die, welke de ambtelijke berichtgevers den Minister hadden doen toekomen.

Dat de keramische industrie in technisch opzicht achterlijk zou zijn, wordt door verschillende feiten weerlegd. Vaststaat, dat haar sanitair aardewerk van de allerbeste kwaliteit is en door geen der buitenlandsche ondernemingen kan worden geëvenaard. De technische outillage, in vele opzichten dezelfde voor sanitair en voor huishoudelijk aardewerk, voldoet eveneens aan hooge eischen. Wel is er bij de Maastrichtsche fabrieken minder specialisatie in de fabrieken dan in sommige fabrieken van het buitenland, maar zulke specialisatie is niet in alle opzichten voordelig en kan slechts zeer geleidelijk worden doorgevoerd. Het ambtelijk rapport, waarvan sprake is in het antwoord van den Minister van Financiën op vragen van den heer HERMANS, is weerlegd door deskundigen uit alle streken des lands. Het bleek te zijn samengesteld, zonder dat ter plaatse een onderzoek was ingesteld en maakte vergelijkingen, b.v. tusschen de aardewerkfabrieken in Delft en Gouda, geheel in artistieke richting geleid, en de keramische industrie te Maastricht, die huishoudelijk aardewerk en porselein in massa vervaardigt; vergelijkingen, waarvan ook een leek begrijpen kan, dat zij ondeskundig en waardeloos zijn.

Dat de Maastrichtsche nijverheid zich niet in gelijke mate als sommige buitenlandsche ondernemingen van de allernieuwste machines heeft kunnen voorzien, werd ten aanzien van sommige afdelingen niet ontkend. Intusschen meende men te weten, dat niet alles wat als nieuw wordt aangeprezen, het meest doelmatig is. Zoo wordt aan Maastricht verweten, dat het de moderne tunnelovens niet zou hebben. Men meende het tegendeel te weten; de ervaring, aan de fabriek der „Société Céramique” met deze ovens opgedaan, heeft evenwel geleerd, dat zij niet economischer werken dan de oude ovens. De betekenis van technischen vooruitgang voor den kostprijs van het product moet bovendien niet overschat worden.

Mochten de fabrieken door de tijdsomstandigheden in enkele opzichten technisch niet geheel op de hoogte van den tijd zijn, dan zou dit, naar sommige leden opmerkten, een reden te meer zijn om haar te helpen.

Inzake de in de vorige paragraaf voorkomende speciale vragen betreffende den toestand der Maastrichtsche industrie werd het volgende opgemerkt:

a. Ondanks den vooruitgang van de afdeling sanitair aardewerk en tegels is het aantal arbeiders gedaald, terwijl het juist daardoor had moeten stijgen. Men moet ook rekening houden met het aantal gedeeltelijk werkloze arbeiders; arbeiders, die een of meer dagen per week wegens slapte niet arbeiden kunnen. Uit een opgave van het aantal ovens, vroeger en thans in gebruik, en een opgave van het aantal ovens, dat in de laatste jaren gebrand heeft, zou nog duidelijker kunnen blijken van den achteruitgang der productie.

b. De invoer van goederen eener bepaalde soort is inderdaad gedaald, maar hieruit kan niet worden afgeleid, dat de binnenlandsche productie hiervan gestegen is. Veranderingen hebben plaats gehad in het verbruik of de behoeften. In plaats van wit wordt tegenwoordig b.v. meer gekleurd porselein gevraagd.

c. Vergelijkt men de uitvoercijfers van 1912 tot 1926, dan blijkt duidelijk, dat de uitvoer aanmerkelijk is gedaald. In 1912 werden aan wit en gekleurd aardewerk nog uitgevoerd 16 053 988 K.G., in 1926 was dit cijfer gedaald tot 12 938 000 K.G. In de tusschenliggende jaren hadden natuurlijk groote schommelingen plaats. Allerlei omstandigheden waren hiervan oorzaak. Zonder die omstandigheden te kennen en hiermede rekening te houden, kan men niet een juiste vergelijking maken.

Hetzelfde geldt van den uitvoer van porselein. Hiervan werd in 1912 nog uitgevoerd 549 343 K.G., in 1926 slechts 325 000 K.G.

De invoer bedroeg in dezelfde jaren van

	in 1912	in 1926
aardewerk	3 575 073	7 070 000
porselein	3 530 378	7 295 000
glaswerk	6 402 585	7 352 000

De stijging van den invoer van wit en gekleurd aardewerk sinds 1920 bedraagt 169 pct.; de stijging van den invoer van wit en gekleurd porselein 42 pct. en die van het glaswerk 65 pct. Onder de rubrieken, waaraan deze cijfers zijn ontleend, vallen ook nog enkele andere artikelen, zooals scheerpotten, tubes, inktkokers, beeldjes, sieraden, enz., maar het gewicht van deze artikelen kan slechts weinig tot de groote verschillen hebben bijgedragen.

Van allerlei soorten tegels is de uitvoer aanzienlijk toegenomen, maar eveneens en nog veel meer de invoer, hetgeen wijst op een toegenomen gebruik.

d. De prijzen der ingevoerde goederen zijn, ofschoon de productiekosten, vooral de loonen en grondstoffen, aanzienlijk gestegen zijn, aanmerkelijk gedaald. Voor wit aardewerk werd in 1920 per eenheid 62 ct., en in 1926 24,4 ct. betaald, voor gekleurd aardewerk resp. f 1,— en 46,5 ct., voor porselein (wit) 0,88 en 55,7, voor porselein (gekleurd) f 1,39 en 68 ct., voor wandtegels 30 ct. en 20 ct., voor vloertegels 12 ct. en 10 ct., voor glaswerk f 1,20 en 63 ct.

De prijzen van Duitschland, den scherpsten concurrent, vielen voor wit aardewerk terug van 54 ct. per K.G. in 1920 tot 25 ct. per K.G. in 1926; voor gekleurd aardewerk van 88 ct. tot 40 ct., voor wit porselein van 86 ct. tot 56 ct. (in 1925), voor gekleurd porselein van f 1,34 tot 66 ct.; voor wandtegels van 27 tot 23 ct.; voor vloertegels van 14 tot 13 ct.; voor glaswerk van f 1,06 tot 53,3 ct.

e. Een der Maastrichtsche fabrieken is een familie-vennootschap. Familieleden, die hun kapitaal in die fabriek hebben gestoken, moeten hiervan leven. Daarom is denkbaar, dat in eenig jaar dividend werd uitgekeerd uit vroeger gemaakte reserves.

De bovenbedoelde leden waren van oordeel, dat veilig mag worden aangenomen, dat na drie jaren de toestand van de keramische industrie zoodanig verbeterd zal zijn, dat aan een maatregel, als bij dit wetsontwerp bedoeld, geen behoefte meer zal zijn. Men mag verwachten, dat de onnatuurlijke expansie van vele buitenlandsche bedrijven zich dan aan de normale behoeften zal hebben aangepast; voorts dat de Belgische kostprijzen, vooral de arbeidsloonen, die nu reeds stijging vertoonen, dan het algemeene Europeesche peil zullen hebben bereikt. Dat omtrent den werkelijken toestand dezer industrie misleiding zou kunnen plaats vinden, moet worden betwist. Zooals thans zeer duidelijk uit de vermindering van de productie en de werkloosheid blijkt, dat de keramische industrie in een crisis verkeert, zal men aan tegenovergestelde verschijnselen, welke zich bij vooruitgang voordoen, zeer goed kunnen opmerken, dat die crisis een einde genomen heeft. Mocht onverhoopt na drie jaren blijken, dat de omstandigheden nog steeds

Tijdelijke verhooging van het invoerrecht op huishoudelijk aardewerk, porselein en glaswerk en op enkele soorten tegels.

ongunstig voor onze nationale industrie zijn, dan kan er aanleiding zijn om den termijn van drie jaren te verlengen.

Prijsverhoging werd door deze leden als gevolg van de verhoging van het invoerrecht niet gevreesd; veeleer zullen de productiekosten dezer industrie dalen bij intensiever exploitatie, welke door uitbreiding der productie mogelijk wordt. Men zou in verband hiermede gaarne vernemen, op welk bedrag per hoofd der bevolking in Nederland het gebruik van glas en aardewerk wordt geschat.

De vrees voor represailles zou op deze leden meer indruk maken, indien het niet vaststond, dat het buitenland reeds nu den invoer van onze producten, ook van de land- en tuinbouwproducten, zooveel mogelijk belemmert. De beperking gaat reeds nu zoover, als het belang van het buitenland meebrengt. Daar ligt echter tevens de grens. Wat speciaal betreft de vrees voor represailles van de zijde van Tsjecho-Slowakije, werd de meening geopperd, dat het artikel in het dagblad *Het Vaderland* van 18 Nov. 1927, waarop deze vrees blijkbaar berust, reeds lang moet hebben klaar gelegen om op een geschikt oogenblik gepubliceerd te worden. Is het wellicht „made in Holland”, rechtstreeks of zijdelings? Overigens ligt het in den Hollandschen aard zich door bedreiging niet te laten intimideeren. Wij hebben bovendien met Tsjecho-Slowakije een handelsverdrag, waarin de door genoemd land toe te laten minimum-contingenten vastgesteld zijn. Zij zijn intusschen, wat het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indië deel betreft, ver overschreden. Het belang van Tsjecho-Slowakije brengt dit mede. In art. 5 van het tractaat is voorts de clause van meestbegünstiging opgenomen. Daardoor zijn wij veilig. Die bepaling sluit elke represaille uit. Overigens bepaalt art. 5 van het Additioneel Protocol, dat, indien de Nederlandsche Regeering beperkingen van den invoer vaststelt, zij zich terzake met de Tsjecho-Slowaaksche Regeering moet verstaan. Bij de Schoenenwet is dat gebeurd. Toen is opnieuw een contingenten-regeling vastgesteld, waarbij onze kool op de Tsjecho-Slowaaksche markt betere kansen kreeg. Een regeling in der minne zal ook nu mogelijk blijken.

Ten aanzien van de uitgesproken vrees, dat de export van PHILIPS-lampen tengevolge van represaille-maatregelen zou kunnen worden belemmerd, werd opgemerkt, dat men hierbij voorbij ziet, dat de gloeilampenindustrie verbonden is in een internationale trust, welke de afzetgebieden heeft geregeld. Tegen een eventueel verbod van invoer eener bepaalde soort lamp zou de trust een nieuwe afzetregeling plaatsen en dus dat invoerverbod krachteloos maken.

Dat dit wetsontwerp in strijd zou komen met den geest der economische conferenties te Genève, werd evenmin toegegeven. Het ging op deze conferenties niet om de vraag vrijhandel of bescherming, maar om het gaandeweg verminderen van de buitensporig hoge invoerrechten. Uitdrukkelijk is voorts op die conferenties het recht der Staten erkend, in buitengewone omstandigheden maatregelen te nemen, als hier worden voorgesteld. De door deze conferenties in 't algemeen als billijk erkende invoerrechten zijn bovendien nog aanmerkelijk hooger dan hier voor een speciaal geval werden voorgesteld. Uit het oog mag verder niet worden verloren, dat na deze conferenties vele Staten hun reeds zeer hoge invoerrechten nog aanzienlijk hebben verhoogd, of andere invoerbelemmerende maatregelen hebben genomen, mede ten nadeele van ons land; verwezen werd naar de mededeelingen dienaangaande van prof. mr. DIEPENHORST in het tijdschrift *Handelsberichten*.

De leden hier aan het woord kwamen op deze gronden tot de slotsom, dat dit wetsontwerp als een tijdelijke noodmaatregel, in het belang van een belangrijken tak van onze industrie, moet worden aanvaard.

Sommige leden voegden daaraan toe, dat, indien de tegenstanders bereid zijn op andere wijze aan deze industrie steun te verlenen, deze bereidheid geringe waarde heeft, indien men niet over concrete voorstellen beschikt. Wenscht men exportpremies, of rechtstreeksche kapitaalverschaffing? Het ware voorts noodig, ook het oordeel der Regeering daaromtrent te kennen.

De tegenstanders van het wetsontwerp hielden tegenover dit betoog der voorstanders hun bezwaren tegen het wetsontwerp staande. Zij wezen er nog op, dat het handelsverdrag met Tsjecho-Slowakije niet eeuwig is en dat de represailles, zoo niet aanstonds, toch na eenigen tijd kunnen intreden.

Van de voorwaarden, genoemd in de resolutie van het Nederlandsch Vakverbond, werd door deze leden geen enkele onderzocht, laat staan vervuld geheeten.

In zake de resultaten van het Schoenenwetje werd er aan herinnerd, dat, met name wat de prijsverhoging der producten betreft, door anderen hierover anders wordt geoordeeld dan de Nijverheidsraad deed; verwezen werd naar de reeds boven aangehaalde berekeningen van mr. VAN GENECHTEN in de Vereeniging voor Staathuishoudkunde en Statistiek.

Enkele leden, die het wetsontwerp toejuichten, verlangden echter, dat de betrokken industrie in ieder geval zou zorgen na verloop van de aangegeven periode sterker te staan, daar het niet aangaat, dat één enkele industrie voortdurend in een uitzonderingspositie blijft verkeren. Hiertegenover werd door de bestrijders van het wetsontwerp opgemerkt, dat zekerheid daaromtrent niet te verkrijgen is, ook omdat het er veel van afhangt, wie op het oogenblik van het verstrijken van den fatalen termijn de Minister is, wien deze aangelegenheid aangaat.

Gevraagd werd, of de Regeering bereid is het ambtelijk rapport omtrent de werking van het Schoenenwetje openbaar te maken.

§ 3. Eenige leden, die tegen het wetsontwerp bezwaar hadden, wezen er op, dat deze maatregel niet differentieel zal worden toegepast; zij waren van oordeel, dat in den gedachtengang, waarvan bij het ontwerpen der regeling is uitgegaan, dit juist zou zijn dan het bepalen van een uniform tarief. Ook enkele voorstanders van het wetsontwerp ondersteunden dit denkbeeld.

Voorts werd gevraagd, of door een eenvoudige wijziging van het wetsontwerp niet de mogelijkheid kan worden geopend een uitzonderingsregeling met verschillende Staten te treffen. De Kroon zou zich de bevoegdheid kunnen voorbehouden ten aanzien van de toepassing van het verhoogde tarief een uitzondering te maken voor bepaalde landen.

Deze discussie gaf aan andere leden, die overigens sceptisch stonden tegenover een differentieele regeling, aanleiding tot de opmerking, dat een dubbel tarief in deze wel nuttig zou kunnen zijn.

Artikelen.

Artikel I. Sommige leden vroegen, waarom verzuimd is ook de dubbel hard gebakken tegels (z.g. luxe tegels) onder het nieuwe art. 43 *bis* der Tariefwet 1924 te brengen. Deze industrie, die in technisch opzicht tot een voorbeeld mag strekken, lijdt ook zeer onder abnormale buitenlandsche concurrentie.

Zonder met de strekking van dit wetsontwerp in te stemmen, wenschten eenige leden de aandacht van den Minister te vestigen op enkele industrieën, die meer nog dan de Maastrichtsche porceleinnijverheid met buitenlandsche concurrentie te kampen hebben en ook dringend om protectie hebben verzocht; men bedoelde de bloempottenfabricage, maar vooral het bedrijf der fabriek van asbest-cementplaten „Martinit” te Amsterdam, dat reeds jaren lang een fellen strijd voert met de lage Belgische loonen.

Gevraagd werd, of het juist is, dat verlichtingsglas voor gas en petroleum, voor electrisch licht, kapjes, schalen, kelken, enz. in opal glas (z.g. melkwitglas), geslepen, geëts of geschilderd, hier te lande niet gefabriceerd wordt, noch innaakglas voor het huishoudelijk steriliseeren, zoodat het vaststellen voor deze artikelen van een verhoogd invoerrecht deze artikelen noodeloos duurder zou maken.

Tijdelijke verhoging van het invoerrecht op huishoudelijk aardewerk, porselein en glaswerk en op enkele soorten tegels.

Artikel II. Opgemerkt werd, dat van de verhoging van het invoerrecht vrijgesteld behooren te worden de goederen, ten aanzien waarvan kan worden aangetoond, dat zij b.v. vóór 31 December 1927 — of een iets vroegeren datum — in het buitenland zijn besteld voor levering in Nederland. Verschillende grossiers hebben orders loopen voor wagons aardewerk en porselein, welke inhoud door hen reeds verkocht is voor levering in het voorjaar 1928. Het ware onbillijk deze grossiers, die tegen kleine winst omzetten, met de verhoging van invoerrecht te belasten.

Artikel III. Gevraagd werd, of het niet noodig is te bepalen, dat deze wet in werking treedt met ingang van den dag, volgende op dien harer afkondiging.

Aldus vastgesteld, 6 December 1927.

VERAART.
DROOGLEEVER FORTUYN.
HERMANS.
SANNES.
VLIEGEN.